

Jelena Ilić, Republički zavod za sport, Beograd, Srbija

Dragoljub Višnjić, Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja, Beograd, Srbija

VATERPOLO KAO PORODIČNA TRADICIJA – OBRASCI BAVLJENJA SPORTOM ČLANOVA PORODICE VATEPOLISTA REPREZENTATIVACA SRBIJE

1. UVOD

Prema modelu roditeljske socijalizacije Eklesove, uvjerenja koja roditelji imaju u pogledu svoje djece utiču na njihov način interakcije sa djecom, npr. ohrabrivanje i pružanje mogućnosti što zauzvrat utiče na motivaciju djeteta (Fredericks & Eccles, 2004). Važan dio roditeljskih uvjerenja su mišljenje o djetetovoj kompetentnosti u određenom domenu, uvjerenje roditelja o važnosti i vrijednosti nekog domena, te procjena roditelja o mogućnostima djeteta da ostvari uspjeh u određenom domenu. Wigfield & Eccles (2000) smatraju da roditeljska uvjerenja o fizičkoj kompetentnosti njihove djece mogu indirektno uticati na izbor sportske aktivnosti putem uticaja na djetetovo uvjerenje o sopstvenoj kompetentnosti i vrijednovanja određene aktivnosti. Jacobs & Eccles (1992) čak smatraju da je naročito važna uloga majke u oblikovanju djetetovih uvjerenja i aspiracija u sportu.

Bois et al. (2005) su na uzorku francuske djece dobili da učenje po modelu kada je u pitanju majka ima direktne implikacije na količinu vremena koju djeca provedu baveći se fizičkom aktivnošću te da majčina, ali i očeva, uvjerenja o kompetentnosti djeteta imaju indirektni uticaj na fizičku aktivnost djece i to tako što utičući na dječije opažanje vlastite kompetentnosti i doprinose nivou uključenosti djeteta u fizičke aktivnosti.

Beets et al. (2010) navode da je roditeljski uticaj najizraženiji od 5. do 12. godine i da se on odvija na različite načine i putem različitih mehanizama: tako što njihovo ponašanje služi kao model ili pak podstiču i usmjeravaju određene aktivnosti favorizovanjem i isticanjem sopstvenih stavova, uvjerenja i vrijednosti. Sallis et al. (1999) su dobili da rekreativno bavljenje sportom roditelja podstiče dječake, ali ne i djevojčice da se aktivno bave sportom.

Stoga je predmet ovog istraživanja je izučavanje „sportske kulture“ u porodicama srpskih vaterpolo reprezentativaca. Naime, poznato je da mnogi uspješni sportisti dolaze iz „sportskih porodica“ u kojima se jedan ili više članova profesionalno i/ili tokom dužeg vremenskog perioda bavio sportom. Postoje čak i primjeri pravih „sportskih dinastija“ u kojima se nekoliko generacija više ili manje uspješno bavi istim sportom. Zato je cilj ovog istraživanja da se ustanovi u kakvim su međusobnim odnosima sportska iskustva članova porodice vaterpolo reprezentativaca Srbije, te da se ustanovi koji su još sportovi u ovim porodicama isprobani, osim vaterpola.

2. MATERIJALI I METODE

Uzorak je činilo 182 vaterpolista, od čega 142 vaterpolista i 40 vaterpolistkinja, reprezentativaca Srbije u vaterpolu, od kadetskih do seniorskih kategorija.

Tabela 1: Opis uzorka

DESKRIPTIVNA STATISTIKA	UKUPNI UZORAK		ŽENE		MUŠKARCI	
	M	SD	M	SD	M	SD
UZRAST	16,33	3,67	18,99	4,46	15,58	3,04
SPORTSKI STAŽ	8,45	3,38	9,68	4,07	8,11	3,09

Pocedura: Podaci su prikupljeni tokom 2010 godine u procesu redovnog testiranja vaterpolo selekcija Srbije u okviru Republičkog zavoda za sport u Beogradu.

Nezavisne varijable: Pol ispitanika, Broj sportova kojima ispitanik bavio, Vrsta sporta koji je prisutan u porodici.

Zavisne varijable: Broj sportova kojima su se bavili članovi porodice vaterpolista (otac, majka, sestra, brat)

Tehnike obrade podataka: deskriptivna statistika, χ^2 test.

3. REZULTATI I DISKUSIJA

Na uzorku od 182 vaterpolista oba pola dobili smo da se kod 93 % ispitanika bar jedan član porodice bavi sportom (najčešće je u pitanju otac, u 74 % slučajeva) i da su u porodici bila zastupljena još dva sporta i to najčešće vaterpolo, košarka i rukomet. Očevi vaterpolista su se najviše bavili fudbalom, rukometom, košarkom i vaterpolom, majke su se pretežno bavile rukometom, košarkom i atletikom; sestre su se najviše bavile tenisom, odbojkom i vaterpolom, a braća su se bavila vaterpolom, fudbalom i košarkom. Sami vaterpolisti su se najčešće oprobali u još jednom sportu osim vaterpola i to uglavnom u plivanju i košarci.

Tabela 2: Prikaz vrste sportova koji su bili prisutni u porodici vaterpolista (f)

sport	UKUPNI UZORAK					ŽENE					MUŠKARCI				
	otac	majka	sestra	brat	ispitanik	otac	majka	sestra	brat	ispitanik	otac	majka	sestra	brat	ispitanik
skijanje	2										2				
plivanje	7	8	7	8	50	2	5	5	5	23	5	3	2	3	27
džudo	6			1	1	1					5			1	1
fudbal	39			10	23	9			2		29			8	23
tenis	3	1	9	1	10		1	1		3	3		5	1	7
vaterpolo	21		6	45	182	6		5	12	40	15			33	142
rukomet	25	18	1	5	4	3	3	1	1	3	22	15		4	1
odbojka	4	9	7		10		1			7	4	8	7		1
košarka	25	15	2	10	30	4	2	1	2	5	20	13	1	8	25
atletika	2	13	1		1		3			1	2	10	1		
gimnastika	1	9	2		5	1	4			2		4	2		2
boks	5			1		1			1		4			2	
ples					2					2					
jahanje		1										1			

karate	1	1	1	1	10	1				1	1		1	1	9
stoni tenis	2	2			1					1	2	2			
kik boks	1			1		1			1						
aikido				1	5					1				1	4
dizanje tegova	1										1				
rvanje	1			1					2		1			1	
veslanje					1										1
mačevanje	1		1		1	1							1		1
streljaštvo	1	1								1	1				
sinhrono plivanje			1		1					1			5		
klizanje na ledu		2			1					1		2			
tekvondo			1										1		
džiu džicu				1										1	
biciklizam	1										1				
kajak				1					1						
kjokušinkai				1										1	
bodi bilding		1										1			

Budući da je postojala prevelika razlika u broju vaterpolista i vaterpolistkinja, nije bilo moguće pomoću χ^2 testa napraviti validnu analizu koja bi pokazala da li postoje statistički značajne razlike između pola i vrste sporta kojim su se bavili ili se još uvijek bave članovi njihovih porodica. Međutim, ono što moramo spomenuti je da se više od 1/2 vaterpolistkinja prethodno bavilo plivanjem dok se kod vaterpolista plivanjem prethodno bavila 1/7 ispitanika. Takođe, za razliku od vaterpolista od kojih se 1/7 uzorka bavila fudbalom, nijedna vaterpolistkinja se nije ranije bavila fudbalom. Vaterpolisti su se u odnosu na vaterpolistkinje mnogo više bavili i košarkom i karateom. Takođe, u porodicama vaterpolista u odnosu na porodice vaterpolistkinja, roditelji su se mnogo više bavili košarkom, rukometom i atletikom. Kada je u pitanju vaterpolo, kod oba pola dolazi do izražaja bavljenje siblija vaterpolom, s tim što se u porodicama vaterpolista u najvećem broju slučajeva brat bavio vaterpolom a potom otac, dok su se kod vaterpolistkinja u najvećem broju slučajeva takođe vaterpolom najviše bavila braća a u jednakoj mjeri sestre i očevi. Ovim je djelimično potvrđen nalaz koji su dobili Buhmester & Furman (1990) da kod žena više sestre učestvuju u istoj vrsti aktivnost dok je kod dječaka to češći slučaj kod braće. Naime, kod vaterpolista je se čak 33 brata takođe bavilo vaterpolom dok se kod žena ipak više braće (12) nego sestara (5) bavilo vaterpolom.

Na uzorku od 142 muškarca (78 %) i 40 žena (22 %) smo dobili da se 74 (40,7 %) nije bavilo ni jednim drugim sportom osim vaterpola, 71 (39 %) se bavilo još jednim sportom pored vaterpola, 28 (15,4 %) se bavilo sa još dva sporta, 8 (4,4 %) se bavilo sa još 3 sporta a jedan ispitanik se bavio sa još čak 4 sporta osim vaterpola. Kod 12 sportista se niko iz porodice ne bavi niti se bavio sportom (6,7 %).

Tabela 3: Ukupan broj sportova kojima su se članovi porodice bavili (%)

Broj sportova	UKUPNI UZORAK				ŽENE				MUŠKARCI			
	otac	majka	sestra	brat	otac	majka	sestra	brat	otac	majka	sestra	brat
0	27,8	59,8	78,8	62,4	30,0	56,4	71,8	53,8	27,1	60,7	80,7	64,7
1	64,4	34,6	19,6	30,9	60,0	33,3	20,5	33,3	65,7	35,0	19,3	30,2
2	6,7	5,6	1,7	3,4	10,0	10,3	7,7	10,3	5,7	4,3		1,4
3	1,1			2,2				2,6	1,4			2,2
4				1,1								1,4

Sportom (i to najčešće jednim) su se u najvećem broju bavili očevi. Najmanje su se sportom bavile sestre ispitanika. Međutim, ono što se mora napomenuti jest da se u porodicama vaterpolistkinja (u odnosu na porodice vaterpolista) siblizi mnogo više bave sportom, dok je nivo bavljenja sportom majke ujednačen. Iako su se na ukupnom uzorku svi članovi porodice uglavnom bavili samo jednim sportom, ipak su članovi porodica vaterpolistkinja u mnogo većoj mjeri nego kod vaterpolista isprobali bar dva sporta.

Dobijeni nalazi su potvrdili rezultate koje su na uzorku portugalskih adolescenata dobili Seabra et al. (2008) da postoji veća vjerovatnoća da će se ispitanici baviti sportom ukoliko se i neko iz njihove porodice takođe bavi ili se bavio sportom, ali nije potvrđen njihov nalaz da bavljenje sportom majke ima veći značaj za kćerke nego za sinove. Međutim, za razliku od njihovog ispitivanja u kom su dobili da se 1/5 roditelja i 1/2 sibliza bavi sportom, ovo istraživanje je pokazalo da se kod vaterpolista najviše sportom bave očevi, potom majke, braća i naposljetku sestre.

Tabela 4: Prikaz odnosa broja sportova kojima su se bavili članovi porodice u odnosu na broj sportova kojima su se bavili ispitanici (f)

	Broj sportova	UKUPNI UZORAK						ŽENE						MUŠKARCI				
		V	V+1	V+2	V+3	V+4	Tot.	V	V+1	V+2	V+3	V+4	Tot.	V	V+1	V+2	V+3	Tot.
otac	0	23	18	8	1		50		7	4	1		12	23	11	4		38
	1	43	50	16	7		116	3	15	2	4		24	40	35	14	3	92
	2	5	3	3		1	12		3			1	4	5		3		8
	3	1		1			2							1		1		2
	Σ	72	71	28	8	1	180	3	25	6	5	1	40	69	46	22	3	140
majka	0	44	42	18	3		107		14	6	2		22	44	28	12	1	85
	1	25	23	10	3	1	62	3	7		2	1	13	22	16	10	1	49
	2	3	5		2		10		3		1		4	3	2		1	6
	3																	
	Σ	72	70	28	8	1	179	3	24	6	5	1	39	69	46	22	3	140

sestra	0	65	51	18	7		141	3	16	4	5		28	62	35	14	2	113
	1	7	18	9	1		35		7	1			8	7	11	8	1	27
	2		1	1		1	3		1	1		1	3					
	Σ	72	70	28	8	1	179	3	24	6	5	1	39	69	46	22	3	140
brat	0	49	43	12	6	1	111	2	13	2	3	1	21	47	30	10	3	90
	1	17	23	13	2		55	1	8	2	2		13	16	15	11		42
	2	2	2	2			6		2	2			4	2				2
	3	2	2				4		1				1	2	1			3
	4	1		1			2							1		1		2
	Σ	71	70	28	8	1	178	3	24	6	5	1	39	68	46	22	3	139

Kada je u pitanju odnos broja sportova koji su probali ispitanici i broj sportova kojima se bavio otac, pokazalo se da na ukupnom uzorku ($\chi^2 = 21,131$ za $df = 12$ $p < ,048$) kao i na uzorku vaterpolistkinja postoji statistički značajna razlika ($\chi^2 = 16,133$ za $df = 8$ $p < ,041$) ali ne i na uzorku vaterpolista ($\chi^2 = 12,246$ za $df = 912$ $p < ,200$). Na ukupnom uzorku se 2/3 očeva bavilo jednim sportom, a više od 1/2 djece ovih očeva se isprobalo u dodatnim sportovima osim vaterpola. Na uzorku vaterpolistkinja se pokazalo da se kod najvećeg broja ispitanica koje su se bavile još jednim sportom osim vaterpola, otac bavio bar jednim sportom.

U pogledu broja sportova koje su isprobale majke i braća, nije dobijena statistički značajna razlika ni u jednom slučaju, dok je kod sestara dobijeno da postoji statistički značajna razlika u sva tri slučaja: na ukupnom uzorku ($\chi^2 = 70,369$ za $df = 8$ $p < ,000$) se sestre najmanje bave sportom kod onih ispitanika koji su se isprobali samo u vaterpolu, kao i kod muškaraca ($\chi^2 = 8,839$ za $df = 3$ $p < ,032$) dok se kod žena ($\chi^2 = 17,188$ za $df = 8$ $p < ,028$) sestre najmanje bave sportom kod onih ispitanica koje su se osim vaterpola okušale u još jednom sportu.

Keresztes et al. (2008) su dobili da je kod djevojčica jedini statistički značajni prediktor bilo bavljenja sportom braće i sestara, dok je kod dječaka značajan prediktor bilo i bavljenje sportom roditelja. Ovo istraživanje se nije bavilo predikcijom, međutim ukoliko se posmatra dugu vrstu odnosa a to je odnos i broj sportova koji su prisutni u porodici, može se zaključiti da razlike među polovima ipak postoje u smislu je za bavljenje sportom generalno na uzorku vaterpolista bilo značajno sportsko iskustvo sestara, dok je kod vaterpolistkinja od značaja bilo i sportsko iskustvo očeva.

ZAKLJUČAK

Istraživanje je pokazalo da je u porodicama vaterpolista prisutna specifična „sportska kultura“. Gotovo svi vaterpolisti dolazi iz porodica u kojima se bar jedan član bavio sportom i to najčešće vaterpolom, košarkom i rukometom a sami vaterpolisti su se najčešće oprobali u još jednom sportu osim vaterpola i to uglavnom u plivanju i košarci.

Međutim, pokazalo se i to da postoje specifičnosti vezane za pol ispitanika. Vaterpolistkinje su se mnogo više bavile i plivanjem a vaterpolisti fudbalom, košarkom i karateom. Takođe, u porodicama vaterpolista u odnosu na porodice vaterpolistkinja, roditelji su se mnogo više bavili košarkom, rukometom i atletikom.

Postoje i specifičnosti u bavljenju sportom članova porodice. Očevi vaterpolista su se najviše bavili fudbalom, rukometom, košarkom i vaterpolom, majke su se pretežno bavile rukometom, košarkom i atletikom; sestre su se najviše bavile tenisom, odbojkom i vaterpolom, a braća su se bavila vaterpolom, fudbalom i košarkom. Sportom su se najviše bavili očevi a najmanje sestre ispitanika. Međutim, u porodicama vaterpolistkinja (u odnosu na porodice vaterpolista) siblizi mnogo više bave sportom, dok je nivo bavljenja sportom majke ujednačen.

Kada je u pitanju vaterpolo, kod oba pola dolazi do izražaja bavljenje sibringa vaterpolom, s tim što se u porodicama vaterpolista u najvećem broju slučajeva brat bavio vaterpolom a potom otac, dok su se kod vaterpolistkinja u najvećem broju slučajeva takođe vaterpolom najviše bavila braća a u jednakoj mjeri sestre i očevi. Stoga je prethodno bavljenje ne samo sportom članova porodice, već i konkretno vaterpolom, imalo značaja za izbor vaterpola od strane ispitanika, te da u određenom broju slučajeva možemo govoriti i o „sportskim“, odnosno u ovom slučaju „vaterpolo dinastijama“ ali i da se u većini porodica vaterpolista vaterpolo doživljava kao „tradicija“ i predstavlja porodičnu vrijednost.

LITERATURA

1. Beets, M. W., Cardinal, B. J. & Alderman, B. L. (2010). Parental Social Support and the Physical Activity-Related Behaviors of Youth: A Review. *Health, Education & Behavior*, 37 (5), 621 – 644.
2. Bois, J. E., Sarrazin, P.G., Brustad, R. J., Trouilloud, D. O. & Cury, F. (2005). Elementary schoolchildren's perceived competence and physical activity involvement: the influence of parents' role modelling behaviours and perceptions of their child's competence. *Psychology of Sport and Exercise*, 6 (4), 381–397.
3. Buhrmester, D. & Furman, W. (1990). Perceptions of sibling relationships during middle childhood and adolescence. *Child Development*, 61, 1387-1398.
4. Fredericks, J. A., & Eccles, J. S. (2004). Parental influences on youth involvement in sports. In M. R. Weiss (Ed.) *Developmental sport and exercise psychology: A lifespan perspective* (pp. 144–164). Morgantown, WV: Fitness Information Technology.
5. Jacobs, J. E., & Eccles, J. S. (1992). The impact of mothers gender role stereotypic beliefs on mothers and children's ability perceptions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63, 932–944.
6. Keresztes, N., Piko, B. F., Pluhar, Z. F. & Page, R. M. (2008). Social influences in sports activity among adolescents. *The Journal of the Royal Society for the Promotion of Health*, 128 (1), 21-25.
7. Sallis, J.F., Alcaraz, J.E., McKenzie, T.L. & Hovell, M.F. (1999). Predictors of change in children's physical activity over 20 months: Variation by gender and level of adiposity. *American Journal of Preventive Medicine*, 16, 222–229.

8. Seabra, A. F., Mendonca, D. M., Thomis, M. A., Peters, T. J. & Maia. J. A. (2008). Associations between sport participation, demographic and socio-cultural factors in Portuguese children and adolescents. *European Journal of Public Health*, 18 (1), 25–30.
9. Wigfield, A., & Eccles, J. S. (2000). Expectancy-value theory of achievement motivation. *Contemporary Educational Psychology*, 65, 68–81.

WATER POLO AS FAMILY TRADITION – PATERNS OF SPORT'S PRACTICING IN FAMILIES OF SERBIAN WATER POLO REPRESENTATIVES

It is known that many successful athletes come from "sport's family " in which one or more members professionally and / or over a longer period of time is /was engaged in sports. There are even examples of true "sport' s dynasty" in which several generations more or less successfully involved in the same sport. The aim of this survey was to check whether the Serbian water polo players come from families in which „family sports culture“ is present, ie. families in which except of an representative some other member or members are/were playing some kind of sport, and as consequence of that, players have tried large number of sports before the finale choice of water polo. At the sample of 182 water polo serbian representatives of both sex we found out that 93 % of players have at least one member of family who is/was participate/d in sport (the most frequent case – father 74 %) and that there were at least two sort of sport being represented in families except of waterpolo (most frequently water polo, basketball and handball). Fathers of the representatives were most frequently engaged in soccer, handball and basketball, mothers of players handball, basketball and athletics, sisters od athletes tennis and volleyball, and brothers of athletes water polo and basketball. Water polo representatives, beside of waterpolo had tried most frequently swimming and basketball. So, it might be conclude that playing of water polo really represents kind of family tradition and that sport's culture in these families in high level.

Key words: water polo, Serbia, family, sport's culture